

NOVINKY ZAHRANIČNÍ KNIHOVNICKÉ LITERATURY

FAGERLID, Cicilie a Astrid ANDERSON. Open libraries?: A study of change, adaptation and legitimation in national and university libraries [Otevřené knihovny? Proměna, adaptace a legitimita Norské národní knihovny a univerzitních knihoven]. *Scandinavian Library Quarterly*. 2016, 49(4), 20–21.

Dostupný z: <http://slq.nu/?article=volume-49-no-4-2016-19>. ISSN 0036-5602.

Svět knihoven se nepochybně mění, ale jakým způsobem? Činí společenský rozvoj a digitalizace knihovny, jak je známe, zastaralými a nepotřebnými? Projekt s názvem „Otevřené knihovny?“ kriticky zkoumá proces změny a zjišťuje, jak jsou Norská národní knihovna (National Library of Norway, <https://www.nb.no/>) a norské univerzitní knihovny kompetentní, jak jsou využívány a vnímány svými uživateli. Do projektu se zapojili čtyři výzkumní pracovníci s různým odborným zaměřením: sociální antropoložka a vedoucí knihovny Univerzity v Oslu (University of Oslo, <http://www.uio.no/english/>) Astrid Anderson, dále knihovnice Ingerid Straume, zabývající se především filozofií vzdělávání a volným přístupem k němu, sociální antropoložka Cicilie Fagerlid, která prováděla například výzkum v multikulturním prostředí v Londýně, Paříži a veřejné knihovně v Oslu (Furuset Library, <http://fubiak.no/>) a kulturní sociolog Håkon Larsen, který studoval kulturní politiku a kulturní sektor se zvláštním zaměřením na problematiku legitimizace aktivit knihoven. Projekt je společně financován národní knihovnou a knihovnou Univerzity v Oslu.

Je potřeba říci, že otevřenost a přístupnost knihoven byly v norském knihovnictví vždy považovány za klíčové aspekty. Nejjednodušším krokem k širokému zpřístupnění zdrojů je digitalizace, což ale v žádném případě neznamená omezení prostoru pro uživatele; naopak knihovny jsou v současnosti chápány jako místa setkávání, mají komunitní charakter. Tyto tendence jsou patrné jak ve veřejných, tak v akademických knihovnách; v těch jde samozřejmě především o otevřený přístup k vědeckým a výzkumným datům a výsledkům. Otevřenost v nejširším slova smyslu má kromě kládů nepochybně i svá rizika; otevřenost k pořádání nejrůznějších akcí hrozí narušením tichého prostředí knihoven, otevřenost k interdisciplinaritě zase přináší přílišnou roztříštěnost a nedostatek času zaměřit se na užší (výzkumné) cíle. Také dokumenty v digitální podobě mohou být zpřístupněny širšímu okruhu uživatelů, ale dlouhodobé čtení na obrazovce je pro řadu uživatelů nepohodlné. Určitou novinkou v aktivitách norských univerzit je zakládání center akademického psaní, která s knihovnami úzce spolupracují.

Výzkum ukázal, že existuje rozdíl mezi otevřeností veřejných knihoven a akademických knihoven; otevřenost v akademických knihovnách musí vždy přímo vést k podpoře výzkumných aktivit. Spočívá tedy především ve zpřístupňování zdrojů, které akademická obec využívá k vědecko-výzkumným účelům. Pro tyto aktivity je potřeba vytvořit také vhodné prostředí, například knihovna Univerzity v Oslu (<http://www.ub.uio.no/>) se skládá z celkem 18 dílčích knihoven sídlících v několika budovách, z nichž každá je uzpůsobena tak, aby odpovídala jinému typu vědecké práce či badatelské činnosti, takže si každý uživatel (ať už vědec či student) může vybrat, kde a jak mu vyhovuje pracovat. Autorky výzkumu se dotazovaly studentů (konkrétně těch, kteří využívají knihovnu humanitních a společenských věd (Humanities and Social Sciences Library, <http://www.ub.uio.no/english/libraries/uhs/>), jak jim dané prostředí vyhovuje, do jaké míry jsou uspokojovány jejich uživatelské potřeby, co by se dalo vylepšit atd. Jedním z výstupů výzkumu byla antologie vydaná na jaře 2017, v níž se řada vědců z různých oborů vyjadřuje právě k tématu otevřenosti.

(Pozn. red.: antologie – v norštině – s názvem „Det åpne bibliotek: Forskningsbibliotek i endring“ je dostupná online na adrese <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/58450/Det%2b%25C3%25A5pne%2bbibliotek.pdf?sequence=2&isAllo-wed=y>, viz též <https://www.duo.uio.no/handle/10852/58450>.)

FICHTELIUS, Erik. Swedish libraries: The current situation [Švédské knihovny: současná situace]. *Scandinavian Library Quaterly*. 2016, 49(4), 26–29. Dostupný z: <http://slq.nu/?article=volume-49-no-4-2016-11>. ISSN 0036-5602.

Vlivem nových technologií procházejí proměnou všechny obory a odvětví, knihovny a knihovnictví nevyjímaje. Jedním z důležitých úkolů švédských knihoven je prohlubovat schopnost uživatelů pracovat s novými zdroji informací. V posledních třech letech vyčleňuje švédská vláda na tyto iniciativy 25 milionů švédských korun ročně. Švédské knihovny jsou dlouhodobě inspirovány knihovnami norskými. V obou zemích mají knihovny „demokratickou povinnost“ zpřístupňovat znalosti všem bez rozdílu. Mnoho výzev v tomto směru přinesla poslední migrační vlna a s ní související společenské změny. Uživatelé mají často problém orientovat se ve velkém množství informací a správně je vyhodnocovat. Vystávají problémy spojené především se sociálními sítěmi a internetovým prostředím celkově (sociální bubliny, nenávist a hrozby šířící se v online prostoru, ohrožení soukromí atd.), dále existence různých nedemokratických hnutí, všudypřítomná propaganda čehokoli nebo snahy o omezení svobody slova. To vše komplikuje situaci a přináší výzvy, kterým jsou knihovny nuceny čelit. Čím více zdrojů je dostupných online, tím více se knihovny proměňují ze „skladisť dokumentů“ na komunitní centra, kde se setkávají nejrůznější skupiny lidí. Napříč všemi typy knihoven byl zaznamenán velký zájem ze strany uživatelů, aby vznikaly nové prostory pro aktivity všeho druhu; ve veřejných knihovnách se pořádají nejrůznější typy akcí, akademické knihovny zase rozšiřují počty studijních míst, dále mohou vznikat např. čítárny poezie, filmové ateliéry atd. Boom na poli digitálních médií nutí knihovny budovat odpovídající technologické zázemí, pravidelně obnovovat technické vybavení atd.

Tak jako v řadě jiných zemí není bohužel ani ve Švédsku v některých směrech přesně definována role národní knihovny. Není jasné, kdo nese hlavní odpovědnost za koordinaci jednotlivých knihovnických procesů na úrovni regionální, což situaci ještě více komplikuje. Technické vybavení malých (typicky venkovských) knihoven je mnohdy nedostačující. Také dosažitelnost – doba dojezdu do knihoven a otevírací doba se region od regionu značně liší, např. obyvatelé některých oblastí na severu mají nejbližší knihovnu vzdálenou až 180 kilometrů. Město Stockholm rozhodlo, že dostupnost knihovny městskou dopravou by neměla být pro jeho obyvatele delší než 30 minut jízdy.

Existuje mnoho užitečných iniciativ na lokální úrovni, ale nedostatečně vybudovaná infrastruktura a již výše zmíněné nejasnosti (kdo je za co zodpovědný) společně s nedostatkem financí a neodpovídajícím vybavením neumožňují držet krok s dobou a zajistit například (poslední dobou velmi skloňovaný) otevřený přístup ke zdrojům. Různé typy knihoven potřebují knihovníky s různými typy dovedností, často se jeví jako problematické dostat „toho správného knihovníka do té správné knihovny“ (jediný požadavek, na kterém se patrně shodnou všechny knihovny, je multijazyčnost). Knihovníci se často učí novým věcem (zejména v souvislosti s novými technologiemi) tzv. „za pochodu“.

Poměrně dobře ve Švédsku funguje systém povinného výtisku, alespoň pokud jde o tištěnou produkci. Uchovávají ji ho národní knihovna (<http://www.kb.se/english/services/deposits/>) a knihovna Lundské univerzity (Lund University Library, <https://www.ub.lu.se/en/lund-university-library>). Povinné ukládání elektronických publikací funguje od roku 2013, ale obdobně jako jinde není často zcela jasné, co povinnému výtisku podléhá

a co nikoli (v tomto směru se řeší i velmi specifické otázky, jako např. jak uchovávat pro budoucnost obsah, který produkují sociální média).

Samostatnou kapitolou jsou školní knihovny. Již v minulosti byla sice každá škola povinná zajistit žákům přístup do knihovny, až donedávna ale nebylo jasně definováno, jak taková „správná“ školní knihovna vypadá a jak má být přístupná. Teprve v roce 2014 Švédská národní knihovna stanovila, že školní knihovna musí být otevřena alespoň 20 hodin týdně (což, jak se ukázalo, mnohé do té doby nesplňovaly). Rozvoj školních knihoven je v poslední době z pochopitelných důvodů prioritou, spolupracuje na něm (kromě obsluhujících knihovníků a ředitelů škol) celá řada národních institucí a orgánů (švédské národní agentury pro vzdělávání, pro dostupnost médií, Švédská školní inspekce a další). Řadu problémů se podařilo zdárně vyřešit.

Nový knihovní zákon (*Swedish* nebo *New Library Act*, viz <http://www.grenzenloslesen.de/wpprojekt/wp-content/uploads/2013/12/Bibliotheksgesetz-Schweden.pdf>, viz též <http://www.biblioteksforeningen.se/wp-content/uploads/2017/01/development-of-of-a-democratic-society.pdf> – pozn. red.) platný od roku 2014 uvádí, že knihovny by měly být přístupné každému. Teprve budoucnost ukáže, co tento pojem vlastně přesně znamená a jak bude možné tento otevřený přístup uplatňovat v praxi.

HIMMELSTRUP, Anne. The libraries are filling up with literature in new ways [Knihovny se plní literaturou novým způsobem]. *Scandinavian Library Quarterly*. 2016, 49(4) 9–11.

Dostupný z: <http://slq.nu/?article=volume-49-no-4-2016-13>. ISSN 0036-5602.

Oč méně knih je na regálech dánských knihoven, o to více se tyto knihovny stávají kulturními a komunitními centry, na jejichž půdě se koná celá řada zajímavých akcí (festivaly, autorská čtení, různé prezentace a výstavy). Hlavním úkolem knihovny tedy už není dostat „tu správnou knihu k tomu správnému čtenáři“, ale především o literatuře komunikovat a informovat, a to nejlépe originální a zábavnou formou; tedy – ideálně – ne jen postavit autora na jeviště a nechat jej předčítat z knihy. Docent Rasmus Grøn z Univerzity v Aalborgu (Dánsko, <http://www.en.aau.dk/>) prováděl v minulosti výzkum různých forem literární komunikace v knihovnách. Došel mj. k závěru, že objem fondů se od roku 2000 snížil o 44,6 %, což je ale dáno snížením počtu nakupovaných výtisků, nikoli titulů. Způsobů, jak dostat literaturu (resp. povědomí o ní) k uživateli, je celá řada a knihovny by se měly snažit tohoto potenciálu využít. Těžištěm knihovny tedy již není kniha, ale literatura jako taková, ať už ve formě zmíněného autorského čtení, blogu, v digitální formě apod. Spíše než nabídnout uživateli výčet, co vše se ve fondu nachází, je cílem inspirovat jej, aby se zajímal o literaturu jako celek a byl schopen se k ní dostat kdekoli a v jakékoli formě, tedy nejen v knihovně.

Studie ukázaly, že uživatelé kromě „běžně očekávaného standardu“ rádi zažijí v knihovně něco nečekaného. V tomto směru vznikla v Dánsku řada originálních iniciativ. Například knihovny města Helsingør (<https://helsbib.dk/welcome-elsinores-municipal-libraries>), které se mj. proslavilo jako dějiště Shakespearova Hamleta, ve spolupráci s knihovnami v Albertslundu a Frederiksbergu vytvořily projekt, jehož cílem bylo uspořádat výstavu představující tři klasická literární díla, a sice Odysseu, již zmíněného Hamleta a Utopii. Výstava prezentovala nejrůznější výtvary inspirované těmito díly nebo s nimi jakýmkoli způsobem související, jen samotné knihy zde k vidění nebyly. Knihovny města Roskilde ve spolupráci s Aarhuskou univerzitou (<http://www.au.dk/en/>) a spisovatelem Peterem-Clementem Woetmannem zase stojí za projektem „stroj na poezii“. Ten spočívá v instalaci tří knih se senzory, s jejichž pomocí si návštěvník může složit vlastní báseň. Tuto putovní výstavu bylo možné navštívit v řadě dánských knihoven a díky ní

se podařilo přiblížit poezii i těm uživatelům, kteří mohli mít dříve pocit, že se jedná o cosi pro ně nedosažitelného. Dánské knihovny jsou (nejen) v tomto směru celosvětově považovány za velmi průkopnické a daří se jim opouštět klasickou „pasivní“ roli, která bývá knihovnám často stále přisuzována.

**HJERPE, Annika. Robots, holograms and libraries [Roboti, hologramy a knihovny]. *Scandinavian Library Quarterly*. 2016, 49(4), 5–7.
Dostupný z: <http://slq.nu/?article=volume-49-no-4-2016-12>. ISSN 0036-5602.**

V roce 1996 publikovala Švédská národní knihovna (Kungliga biblioteket – National Library of Sweden, <http://www.kb.se/english/>) studii zabývající se budoucím rozvojem knihoven ve Švédsku, konkrétně v období 2000–2045. Pro rok 2000 se předpokládalo, že výpůjční proces bude plně automatizován a knihy budou opatřeny čipy, které ponесou mj. nakladatelské údaje, vědecké knihovny budou otevřeny 24 hodin denně 7 dní v týdnu a univerzity budou vydávat vlastní mezinárodní časopisy. V roce 2016 se zatím běžně používají systémy RFID (čipy), knihovny získávají od nakladatelů informace, které usnadňují katalogizaci, a také existují knihovny otevřené sedm dní v týdnu (24/7), minimálně pro jejich vlastní uživatele z řad vědců. Švédské vědecké knihovny sice v současnosti produkují více vědeckých publikací než dříve, ale vlastní mezinárodní časopisy zatím nevydávají, a také papírové časopisy i přes narůstající digitální produkci nezlevňují.

Pro rok 2045 studie předpovídala, že veškeré fondy vědeckých knihoven budou přesunuty do podzemních depotů a vyžádané dokumenty budou k uživateli dopravovány pomocí robotů. Vědecká knihovna bude poskytovat zejména zázemí pro výuku a výzkum, stane se tedy jakýmsi uzlem či „hubem“ pro výzkumné aktivity a současně se tak zařadí k nejvýznamnějším institucím ve společnosti. Autoři studie předpokládali, že v roce 2045 budou běžnou součástí života počítače, které budou komunikovat mezi sebou, např. v běžném životě – kontaktem přes toaster nebo s využitím hologramu bude knihovna běžně schopna poskytnout uživateli rady při vaření apod.

Teprve čas ukáže, zda se tyto předpovědi naplní. Calle Nathanson, předseda švédského sdružení knihoven (Swedish Library Association) se domnívá, že v roce 2045 budou vědecké knihovny stále důležitou součástí univerzit, budou pracovat především s výzkumnými daty a výsledky. Považuje také za důležité, aby v knihovnách bylo více studijních míst, a to jak tichých, tak těch, kde by studenti mohli pracovat společně. Ann-Sofie Axelsson, děkanka Fakulty knihovnictví, informací, vzdělávání a informačních technologií (Faculty of Librarianship, Information, Education and IT) na SSLIS (Swedish School of Library and Information Science), která je součástí Univerzity v Borås (<http://www.hb.se/en/The-Swedish-School-of-Library-and-Information-Science-SSLIS/>), je toho názoru, že vše směřuje k otevřenému přístupu k výsledkům vědy a výzkumu a vědecké knihovny budou do budoucna daleko úžeji spolupracovat s vědci, zejména právě při zpřístupňování těchto vědecko-výzkumných dat. Klade také důraz na úlohu knihoven v celoživotním vzdělávání obyvatelstva.

V roce 2045 bude švédská populace patrně etnicky a kulturně různorodější než nyní, takže knihovníci (včetně knihovníků veřejných knihoven) již nevystačí „pouze“ se švédštinou a angličtinou jako nyní. Bez ohledu na typ knihovny bude kladen stále větší důraz na digitalizaci, která vyžaduje odpovídající informační gramotnost uživatelů. Knihovny tedy budou nadále plnit i vzdělávací funkci. Kromě podpory nových technologií bude prioritou i to, aby knihovny nadále byly příjemným místem, kam se uživatelé budou rádi vracet.

MANNINEN, Soile. Special libraries – special skills [Odborné knihovny – zvláštní dovednosti]. *Scandinavian Library Quarterly*. 2016, 49(3), 16–17.

Dostupný z: <http://slq.nu/?article=volume-49-no-3-2016-7>. ISSN 0036-5602.

Tak jako všude ve světě, i ve Finsku existují odborné knihovny zaměřené zpravidla na speciální typ literatury. Obvykle jsou to knihovny státních institucí, firem a různých dalších organizací. V roce 2003 byla ustavena komise pro odborné knihovny (Council for the Special Libraries). V současné době existuje kooperující síť těchto knihoven (Network of Special Libraries and Information Services), která zahrnuje asi 70 organizací. Roste především počet firemních knihoven. Tyto knihovny dále spolupracují například s Finskou asociací vědeckých knihoven (Finnish Research Library Association, finská zkratka STKS, <http://www.stks.fi/in-english>), která organizuje celou řadu seminářů, exkurzí do knihoven atd. Řada odborných knihoven slouží spíše interním potřebám firem, ale přesto jsou otevřeny veřejnosti. V posledních letech byla bohužel řada těchto knihoven v rámci firem „upozaděna“ nebo přímo zrušena či sloučena s jinými knihovnami. Již předtím přinesla digitální éra nové nároky na knihovnickou profesi a podstatně změnila povahu knihovnické práce (např. větší zaměření na online služby včetně školení uživatelů atd.). Autorka článku působí v univerzitním centru IPR (<https://www.iprinfo.com/>; IPR – Intellectual Property Rights), což je společný institut šesti finských univerzit, který shromažďuje, zpracovává a zpřístupňuje informace týkající se duševního vlastnictví, pořádá na toto téma nejrůznější akce a školení, spolupracuje s univerzitními a dalšími odbornými knihovnami, s Finským patentovým a registračním úřadem (Finnish Patent and Registration Office, <https://www.prh.fi/en/index.html>) nebo knihovnou Finské společnosti pro autorské právo (Finnish Copyright Society Library, <https://www.copyrightsociety.fi/in-english/copyright-library/>). Za poslední cca dvě desetiletí došlo k výrazné změně požadavků na schopnosti a dovednosti knihovníků a informačních pracovníků. Základní kompetence a povinnosti zůstaly stejné, ale diametrálně se změnilo používané nástroje a metody. Spíše než o správu (papírových) dokumentů jde o správu dat včetně metadat, mění se také jejich přístupnost (otevřená věda a otevřená data), je, jak už bylo mnohokrát řečeno, kladen stále větší důraz na digitální zdroje a znalost technologií. Zdá se, že nejžádanější dovedností knihovníka (nejen) odborné knihovny bude do budoucna schopnost a zejména ochota učit se novým věcem, a to často vysloveně „za pochodu“ i s neúplnými vstupními informacemi, a tedy „metodou pokus-omyl“.

RASSADINA, Marina I. Biblioteka v uslovijach global'noj informatizacii: problemy transformacii [Knihovna v podmínkách globální informatizace: problémy spojené s přeměnou]. *Naučnyje i techničeskije biblioteki*. 2018, (1), 51–60. Dostupný z: http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2018/1/NTB1_2018_%D0%905_5.pdf. ISSN 0130-9765.

Autorka se zabývá obecnými problémy proměn knihovny jako sociálního institutu, změnami jejích funkcí v podmínkách informatizace společnosti, sociálními a etickými aspekty změn probíhajících v knihovnách; dále otázkami profesní přípravy pracovníků knihoven – připomíná, že kvalitu odborného vzdělávání je třeba hodnotit ne podle množství vydaných standardů a vymyšlených kompetencí, ale reálnou úroveň kompetentnosti absolventů. Opět je třeba se zaměřit na odstranění propasti mezi teorií a praxí, využívat v přípravě specialistů takové formy, jako jsou „mistrovské kurzy“ vedené vynikajícími odborníky, praxe v nejlepších knihovnách, možnost seznamovat se již během studia s technologickými novinkami atd.

Je třeba měnit nikoli jednotlivé komponenty, ale systém jako takový, zpracovat strategii rozvoje knihoven, která by se nezpronevěřovala sociálnímu poslání těchto institucí.

Epocha informačních technologií nezničila knižní kulturu, jen ji proměnila, objevily se nové možnosti jejího rozvoje. Zatím však v Ruské federaci dochází ke snižování počtu knihoven, a to zhruba o tisícovku ročně – a nezabránil tomu ani státem vyhlášený Rok kultury (2014) nebo Rok literatury (2015); knihovny se staly předmětem „optimalizace“ veřejného sektoru, byly rušeny především na venkově s poukazem na to, že venkov se stejně vylidňuje a lidé se věnují jiným formám trávení volného času... Zanedbalo se doplňování knihovnických fondů venkovských knihoven i menších městských poboček. Ve vládních strategických dokumentech se knihovnám nevěnovalo příliš mnoho pozornosti, resp. je akcentována přeměna knihoven směrem k polyfunkčním kulturně vzdělávacím centrům a centrům trávení volného času (Strategie státní kulturní politiky do roku 2030 – viz <http://static.government.ru/media/files/AsA9RAyYVAJnoBuKgH0qEJA9IxP7f2xm.pdf>), to však má za následek nárůst aktivit netypických pro knihovny a vyvolává kritické reakce v knihovnické komunitě, i když mnohé nové typy akcí do knihoven další čtenáře přivádějí (Knihovnická noc, Noc před zkouškou, karnevaly, festivaly, vytváření prostor pro trenážery, pro ruční práce, pro hračkotéky, přesahy knihoven do venkovního prostoru – literární trolejbusy, literární vycházky, akce typu flash mobs...).

Objevují se nadějné aktivity, jako např. vlna modernizace městských knihoven, projekt „Venkovská knihovna nového typu“ (http://www.rba.ru/content/news/vid_news_str.php?id=5836/, http://www.mkrf.ru/press/news_regions/biblioteka_novogo_tipa_otkryla_svoi_dveri/) aj., které mohou přispět k obrození a uchování knihoven.

Knihovny fungovaly a rozvíjely se po řadu staletí, přečkaly i silné sociální otřesy a vždy byly vnímány jako samozřejmí garanti rozvoje civilizace – vždyť kumulují veškerou paměť lidstva uloženou v dokumentech. Dnes, v době, kdy se lidé takřka dusí přebytkem informací, je trochu zvláštní, že by měla být potlačována paměťová (memoriální) funkce knihoven, spojená nejen s uchováváním, ale i s uspořádáním dokumentů a informačních toků. Celosvětová pavučina internetu vytvořila iluzi o dostupnosti informací v jakékoli chvíli a na jakémkoli místě a i proto knihovní fondy, svým způsobem kvantitativně a kvalitativně omezené, začaly být vnímány jako jakási rarita. Bohužel ale ztrácíme kulturu práce s tištěnou knihou, kulturu vyhledávání a zpracování (nikoli kompilování!) informací, kulturu generování idejí.

Autorka se v závěru článku vrací k otázce profesní přípravy a motivace mladých kádřů, vždyť někteří odborníci už píšou o „depopulaci“ knihovnické profese: průměrný věk knihovníků a bibliografů se blíží k věku odchodu do důchodu a pouze 4 % absolventů odborného vysokoškolského studia se chystají zakotvit v knihovnictví. Jednou z příčin je i velmi nízká úroveň platů v této profesi.

SAARTI, Jarmo. The open future of Finnish academic libraries [Otevřená budoucnost finských akademických knihoven]. *Scandinavian Library Quarterly*. 2016, 49(4), 15.

Dostupný z: <http://slq.nu/?article=volume-49-no-4-2016-16>. ISSN 0036-5602.

Finské akademické knihovny si vždy zakládaly na tom, že své zdroje zpřístupňují široké veřejnosti. V 90. letech 20. století došlo k rozšíření elektronických časopisů jako hlavního nástroje šíření vědeckých poznatků. Digitální revoluce a požadavky vědců způsobily, že knihovny byly nuceny začít poskytovat placený přístup k těmto zdrojům (příčemž poplatky za tento přístup stále narůstají). V poslední době vznikla diskuze o tom, že tyto zdroje by měly být dostupné každému zájemci, bez ohledu na to, zda je schopen za ně zaplatit. Poskytovatelé grantů začali žádat vědeckou obec o otevřenost. Následně byla volně zpřístupněna řada repozitářů s výsledky výzkumů. Zde hrají klíčovou roli právě knihovny, které mají za úkol především vytvořit vhodné prostředí pro práci s těmito zdroji, naučit s nimi uživatele pracovat a orientovat se v nich.

VESTLIE, Marit. Nordic collaboration on digital library services for the immigrant population [Norská spolupráce na budování digitální knihovny pro imigranty]. *Scandinavian Library Quarterly*. 2016(4), 38–39. Dostupný z: <http://slq.nu/?article=volume-49-no-4-2016-6>. ISSN 0036-5602.

Již po mnoho let se severské knihovny snaží poskytovat kvalitní služby příslušníkům jazykových menšin, resp. imigrantům. Podílejí se na tom jak odborné, tak místní, obecní knihovny. Tyto služby je v současnosti potřeba zlepšovat, rozšiřovat a prohlubovat. Nabídka a kvalita těchto služeb se v různých částech území liší a stejně tak se liší požadavky jednotlivých cílových skupin, což představuje pro knihovníky značnou výzvu.

Již v roce 2009 navázaly Státní a univerzitní knihovna Dánska (State and University Library of Denmark, <http://en.statsbiblioteket.dk/>), Švédská národní knihovna (National Library of Sweden) a Norská národní knihovna (National Library of Norway) spolupráci v oblasti knihovních služeb určených menšinám. Byl ustaven výbor složený ze zástupců tří uvedených knihoven, jmenovitě je to Eric Hofmeister (Dánsko), Anna Lundén (Švédsko) a autorka tohoto příspěvku Marit Vestlie (Norsko). Kromě tohoto výboru existují referenční skupiny složené z knihovníků specializovaných multijazyčných knihoven a samozřejmě také z reprezentantů ostatních severských zemí. V posledních dekádách celkově vzrostla nabídka digitálních zdrojů, ale na imigranty byla zaměřena pouze malá část z nich, pouze několik titulů e-knih. Trochu větší byla podpora audiovizuálních materiálů (zejména filmů a hudby), např. ze strany dánského knihovnického centra pro integraci (Danish Library Centre for Integration, SBCI, <https://www.statsbiblioteket.dk/sbci/om/the-danish-library-centre-for-integration>). V roce 2012 byl výbor kontaktován Severskou radou (Nordic Council, <http://www.norden.org/en>), která si vyžádala studii na téma, zda a jakým způsobem by bylo možno budovat digitální sbírky zaměřené na jazykové menšiny (příčemž neevropské jazyky mají přednost). Na projekt, který odstartoval v létě 2016, poskytla Severská rada ministrů (Nordic Council of Ministers, <http://www.norden.org/en/nordic-council-of-ministers>) dotaci ve výši cca 135 000 EUR. Jako jazyky s nejvyšší prioritou byly zvoleny arabština, paštština/darí, perština, tigrinština a somálština. Byla vyvinuta snaha získat e-knihy v těchto jazycích, případně zatím papírové tituly, které je povoleno vydat v elektronické podobě. Pokryta měla být beletrie i odborná literatura, stejně jako literatura pro děti i dospělé. Následně došlo k dohodě, která země zkatologizuje, resp. zdigitalizuje které dokumenty. Bylo a je žádoucí zajistit co nejvyšší kvalitu těchto dokumentů a zprostředkovat je také ostatním zúčastněným zemím. Platformou pro zpřístupnění se stala stránka Verdensbiblioteket.dk (<https://www.verdensbiblioteket.dk/>), původně určená především pro zprostředkování hudby a filmů, které může po registraci sledovat kterýkoli obyvatel Dánska. Ta byla nyní tedy rozšířena i o knihy.

Rubriku připravily Mgr. Lenka Čížková a PhDr. Anna Machová

ČÍŽKOVÁ, Lenka a Anna MACHOVÁ. Novinky zahraniční knihovnické literatury. *Knihovna: knihovnická revue*. 2018, 29(1), 90–96. ISSN 1801-3252.